

ОРАЗМЕРЯВАНЕ И ОЦЕНКА НА РАДИОЧЕСТОТНИЯ СПЕКТЪР

DIMENSIONING AND EVALUATION OF THE RADIO FREQUENCY SPECTRUM

Георги Петров, НБУ, Бончо Балабанов

НБУ, ул. Топли Дол 4А, София 1680, Balabanov@nbu.bg

Keywords: Radio Frequency Spectrum, Spectrum-Orbit resource, dimensioning and evaluation of the radio frequency spectrum, grade of the spectrum utilisation, market price of the Spectrum-Orbit resource, efficient spectrum-orbit utilisation.

Abstract - Radio frequency spectrum is assumed as valuable resource. Radio spectrum throughout the world is valued at well over \$2 trillion. The Radio Frequency Spectrum resource value is necessary to obtain for comparing efficiency of the communications systems. This resource has physical dimensions, quality characteristics and market dependent unit price.
Резюме - В редица публикации радиочестотният спектър (РСЧ) се разглежда като ценен естествен ресурс. Радиочестотният спектър е триизмерен ресурс: радиочестотна лента, пространство и време. РСЧ притежава качествени характеристики: качество (чистота) на спектъра, натоварване на РСЧ, използване (консумация) на РСЧ, публичен и професионален интерес към използването на РСЧ.

1. Увод

Радиочестотният спектър е определен от ООН като ограничен естествен ресурс. Спектърът се характеризира със своята нематериалност и с голямото си значение за прилагане на съвременните информационни технологии [1].

Радиочестотният спектър е триизмерен ресурс с определни качествени характеристики и се използва чрез излъчване на радиочестотна мощност. Спектърът не се изразходва, но и не се възстановява и ако част от него не се използва днес, тя е безвъзвратно загубена и утре не може да се използва двойно.

По препръки на Европейската комисию всяка страна трябваше да направи инвентаризация на своя РСЧ и да набележи мерки за ефективното му използване при създаване на "единно европейско информационно пространство" [2]. Тази инвентаризация може да се извърши само след оразмеряване и оценка на националния радиочестотен спектър.

2. Размерност на радиочестотния спектър (Спектрално-орбитален ресурс¹)

Радиочестотният спектър е три размерен ресурс:

2.1.1. Радиочестотна лента (Fig.1.).

Радиочестотната лента е широчината на радиочестотния спектър зает от радио сигналите на разглежданата съобщителна система- **B , [Hz]**.

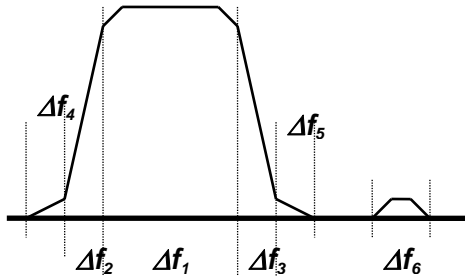
---

¹ Spectrum/Orbit resource

Радиочестотната лента на сигнала може да се раздели на две основни части:

- част заета от сигнала ($\Delta f_1, \Delta f_2, \Delta f_3$),
- част заета от паразитни излъчвания ($\Delta f_4, \Delta f_5, \Delta f_6$).

Всяка от отделните части влияе по различен начин на цената на РСЧ.

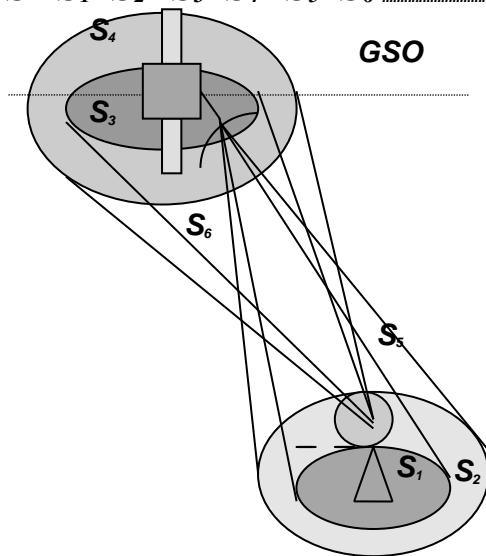

Фиг.1.

2.1.2. Пространство.

Това е обемът от пространството зает от радио сигнали или площта покрита с радио сигнали- $[m^3]$ или $[m^2]$.

$$S = S_1 + S_2 + S_3 + S_4 + S_5 + S_6 \dots \dots \dots (1)$$

Фиг.2

Частите на пространството за примера на Спътникова съобщителна система от Фиг.2 са:

S_1 -покрита зона на земната повърхност със спътников сигнал (на ниво -3 dB спрямо центъра на лъча);

S_2 - зона на спътниковия лъч (смутена зона от -3 dB до -30 dB спрямо центъра на лъча);

S_3 - част от пространството около Геостационарната орбита (ГСО) облъчвана от земната станция (на ниво -3 dB спрямо центъра на лъча);

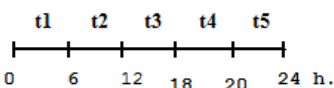
S_4 - част от пространството около Геостационарната орбита на ниво от -3

dB до -30 dB спрямо центъра на лъча;

S_5, S_6 - обеми от пространството затворени от коничния спътников лъч.

2.1.3. Време.

Това е отрязъкът от време, когато разглежданата съобщителна система използва радиочестотния спектър - T , месец (M), ден (d) или час (h);

Фиг.3.

3. Качествени характеристики на РСЧ.

Качествените характеристики определят възможностите за използване на РСЧ. Те зависят от съобщителните радио системи и са във връзка с електромагнитната съвместимост на радио системите и при оценка на РСЧ техните стойности трябва да се разглеждат. Качествените параметри зависят от броя на работещите съобщителни системи в разглеждания радиочестотна лента и от излъчваната радиочестотна мощност. Качествените характеристики на РСЧ определят условията за реализиране на радио съобщенията. Предлагат се четири качествените характеристики.

3.1. Качество (чистота) на спектъра.

Това е основна електромагнитна характеристика - Q , $[W^{-1}.m^2.Hz]$

$$Q=1/N, \quad (2)$$

където N е спектралната пътност на мощността на шумовете и на радиосмущенията през единица пространство S , измерена когато разглежданата съобщителна система не излъчва сигнали $[W.m^{-2}.Hz^{-1}]$.

Намаляването на стойността на Q ще намали пазарната цена на РСЧ.

3.2. Натоварване на радиочестотния спектър.

Радио предавателите на разглежданата съобщителна система излъчват радиочестотна мощност и натоварват РСЧ със сигнали.

Натоварването на спектъра е спектралната пътност на мощността излъчена от разглежданата съобщителна система през единица пространство S - L , $[W.m^{-2}.Hz^{-1}]$.

Определението на спектралното натоварване е:

$$L = K_L.P, \quad (3)$$

където P е излъчваната мощност;

K_L е коефициент, зависещ от усилването на антената, затихването в пространството и радиочестотната лента на излъчените сигнали.

3.3. Използване (консумация) на РСЧ.

Комплексната мярка на използването на спектъра е:

$$C = L*Q = L/N \quad (4)$$

Оценката на използване на РСЧ е отношението носеща/смущение (носеща/шум)- (C/N) в отделна част на радиочестотния ресурс. Ако системата работи с по-ниско отношение носеща/смущение, тя използва по-малко ресурс с по-ниска стойност.

3.4. Обществен и професионален интерес към използването на РСЧ - A .

Интересът към използването на определни части от РСЧ определя реалната му цена. Той не може да се определи теоретично предварително понеже върху него влияят пазарните условия и използваните технологии в съответните радиочестотни ленти и зависи от условията за разпространение на

радиовълните, от броя на консуматорите (абонатите) и от развитието на бизнеса в разглеждания район.

4. Оценка на РСЧ и на спектрално-орбиталния ресурс

4.1. Оценката на РСЧ и на спектрално-орбиталния ресурс може да се направи чрез следната зависимост:

$$E = F_E[F_B(B) * F_S(S) * F_T(T)], \quad (5)$$

където F_B , F_S и F_T са тегловните функции на спектралните параметри при оразмеряването на ресурса. Те зависят от вида на съобщителната система, нейната структура, от качествените характеристики и от методите за обработка на сигналите.

F_E свързва методите и параметрите за оразмеряване и оценка на спектъра с функциите за оценката му.

4.2. Влияние на радиочестотната лента върху оценката на РСЧ - Фиг.1.

$$F_B(B) = m_B \cdot \sum_{n=1}^k (C_{Bn} \cdot Bs_n + L_{Bn} \cdot Bi_n) \quad (6)$$

където $Bs_n = \Delta f s_n$ и $Bi_n = \Delta f i_n$ са частите от радиочестотната лента:

Bs_n са радиочестотните ленти заети от полезния сигнал;

Bi_n са радиочестотните ленти заети от паразитните излъчвания на разглежданата радио система.

C_{Bn} са коефициенти пропорционални на отношението носеща/смущение.

L_{Bn} са коефициенти пропорционални на мощността на радиосигнала;

$m_B = K_{m_B} * A_B$ е коефициент определящ тежестта на радиочестотната лента при оценката на РСЧ.

K_{m_B} е общ коефициент за оценка на влиянието на радиочестотната лента при оценката на РСЧ.

A_B е професионалният интерес към разглеждания радио честотен обхват.

$$F_B(B) = K_{m_B} \cdot A_B \cdot \sum_{n=1}^k (C_{Bn} \cdot Bs_n + L_{Bn} \cdot Bi_n) \quad (7)$$

4.3. Влияние на пространството, заето от сигнала при оценката на РСЧ.

Пространството (Фиг.2), което е натоварено с радиосигналите не може да се използва от други системи със същите радио честоти. Влиянието на пространството при оценката на РСЧ е:

$$F_S(S) = m_s \sum_{n=1}^k (i_n S_n), \quad (8)$$

където S_n са отделните части на пространството;

i_n са коефициенти, зависещи от качеството на сигнала, нивото му и от интереса към РСЧ в този район:

$$i_n = Q_{Sn} + L_{Sn} + A_{Sn};$$

Q_{Sn} са коефициенти зависещи от качеството на РСЧ в разглежданото пространство;

L_{Sn} са коефициенти зависещи от натоварването на РСЧ в разглежданото пространство;

A_{Sn} са коефициенти зависещи от интереса към РСЧ в разглежданото пространство;

$m_S = m_S(C_S)$ е общ коефициент на тежестта на пространството, покрито със сигнал при оценката на РСЧ. Може да се опрости:

$$m_S = K_S \cdot C_S,$$

K_S е общ коефициент за определяне на влиянието на пространството, покрито със сигнал при оценката на РСЧ.

C_S е фактор на средната използваемост на РСЧ в пространството, покрито със сигнал.

За спектрално-орбиталния ресурс ще се получи:

$$F_s(S) = K_S \cdot C_S \sum_{n=1}^k ((Q_{Sn} + L_{Sn} + A_{Sn}) S_n), \quad (9)$$

Коефициентите S_n in (8,9) за спътниковата микровълнова система могат да се изразят (с някои ограничения) чрез ъгълите на антенните лъчи:

От Фиг.2:

$$S_n = K_{sn} \cdot \varphi_n^2, \quad (10)$$

за сегментите S_n и $S_{(n-1)}$:

$$S_{\Delta n} = S_n - S_{(n-1)} = K_{sn} \cdot (\varphi_n^2 - \varphi_{(n-1)}^2), \quad (11)$$

и по-подробно:

$$S_n = \sum_{e=1}^k (S_{kn}(\lambda_{sat}, \lambda_0, \theta_0, \xi_e, \varphi_e, \lambda_e, \theta_e)) \quad (12)$$

където λ_{sat} е спътниковата географска дължина на ГСО (Фиг.4);

λ_0 е географска дължина на центъра на спътниковия лъч;

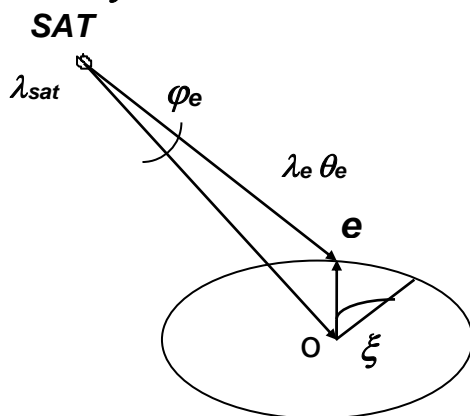
θ_0 е географска ширина на центъра на спътниковия лъч;

ξ_e е обхождащият ъгъл при определяне на контролните точки;

φ_e е ширината на спътниковия лъч;

λ_e е географска дължина на контролната точка e ;

θ_e е географска ширина на контролната точка e .

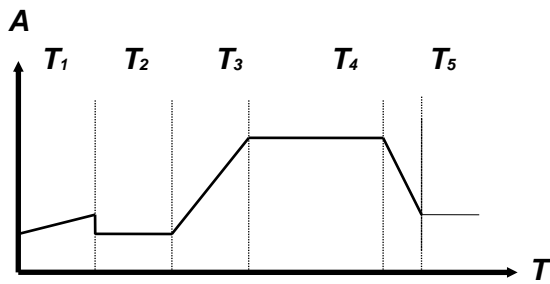

Фиг.4.

4.4. Влияние на операционния временен интервал върху оценката на РСЧ.

Ако съобщителната система използва РСЧ през интервали от време, или някои оператори използват този ресурс съвместно с разделяне по време, оценката се извършва за всеки временен интервал (Фиг.5).

$$F_T(T) = m_T * \sum_{n=1}^k (A_{Tn} * T_n), \quad (13)$$

Фиг.5

където T_n са специфичните операционни интервали от време;

A_{Tn} са коефициенти пропорционални на интереса на абонатите към разглеждания ресурс в този интервал от време;

m_T е коефициент, определящ тежестта на операционното време върху оценката на РСЧ.

4.5. Влияние на използването на спектъра върху оценката на РСЧ.

Коефициентите, които определят използването на спектъра (C_{Bn} и C_S) се включват при определяне влиянието на отделните параметри при оценката на РСЧ (8),(9),(13).

4.6. Влияние на натоварването на спектъра върху оценката на РСЧ.

Натоварването на спектъра се определя за всяка част от пространството, за всяка част от радиочестотната лента през отделните временни интервали:

L_{Bn} са коефициенти пропорционални на нивото на сигнала в разглежданите радиочестотни ленти;

L_{Sn} са коефициенти пропорционални на нивото на сигнала в разглежданите части от пространството, покрити със сигнал.

4.7. Влияние на качеството на спектъра върху оценката на РСЧ.

Q_{Sn} са коефициенти зависещи от качеството на РСЧ. Те се използват в горните формули.

4.8. Влияние на публичния и професионалния интерес към използването на спектъра върху оценката на РСЧ.

Общественият и професионален интерес към използването на спектъра се отчита с коефициентите A_B , A_{Sn} и A_{Tn} .

5. Определяне цената на спектъра.

Цената на РСЧ V се определя чрез неговите размери, от качествените му параметри и от степента на използването му.

След опростяване на (5) може да се запише:

$$E = F_E * B * S * T, \quad (14)$$

$$\text{където } F_E = K_E * A * P * C_d, \quad (15)$$

$$C_d = 10 * \lg C, [dB], \quad (16)$$

$$E = K_{E1} * A * B * S * T * P * C, [Hz \cdot m^2 \cdot t \cdot W \cdot dB], \quad (17)$$

или за пространствен лъч:

$$E = K_{E2} * A * B * \varphi^2 * T * P * C, [Hz \cdot deg^2 \cdot t \cdot W \cdot dB], \quad (18)$$

където t е месец (M), час (h) или ден (d).

Цената на ресурса РСЧ е:

$$V = F_V \cdot E, [USD] \quad (19)$$

$$V = F_V \cdot F_E [F_B(B) \cdot F_S(S) \cdot F_T(T)], [USD] \quad (20)$$

Може да се въведе цена на единица ресурс V_0 :

$$V = V_0 \cdot E$$

$$V_0 = V/E, [USD \cdot Hz^{-1} \cdot m^{-2} \cdot t \cdot W^{-1} \cdot dB^{-1}] \quad (21)$$

Цената на РСЧ ще е:

$$V = V_0 \cdot B \cdot S \cdot T \cdot P \cdot C, [USD] \quad (22)$$

За спектрално-орбиталния ресурс размерността е:

$$USD \cdot Hz^{-1} \cdot deg^{-2} \cdot t \cdot W^{-1} \cdot dB^{-1} \quad (23)$$

Пазарната цена на РСЧ се определя от клиентите и операторите чрез търгове. Единичната цена на спектъра може да варира в зависимост от характеристиките на РСЧ.

6. Пример

Някои от коефициентите, включени в горните изрази зависят от конкретната съобщителна система, условията на пазара, икономическото развитие на страната и могат да се дискутират.

В следващия пример се анализира Спътникова съобщителна система (Фиг.2). В примера ще се вземе предвид само областта от земната повърхност (S_1, S_2):

$$F_S(S) = m_S(i_1 S_1 + i_2 S_2), \text{ или}$$

$$F_S(S) = K_S \cdot C_S / [(Q_{S1} + L_{S1} + A_{S1}) \cdot S_1 + (Q_{S2} + L_{S2} + A_{S2}) \cdot S_2] \quad (24)$$

Зоната на покритие, чрез параметрите на антенния лъч е:

$$F_S(S) = K_S \cdot C_S / [(Q_{S1} + L_{S1} + A_{S1}) \cdot K_{S1} \cdot \varphi_1^2 + (Q_{S2} + L_{S2} + A_{S2}) \cdot K_{S2} \cdot (\varphi_2^2 - \varphi_1^2)]. \quad (25)$$

За дадена антена и спътникова позиция, ако $\varphi_2 < 3^\circ$ и издигането на спътника над хоризонта е $h > 30^\circ$:

$$K_{S1} = K_{S2} = K_{SS}, \text{ и}$$

$$F_S(S) = K_S \cdot K_{SS} \cdot C_S / [(Q_{S1} + L_{S1} + A_{S1}) \cdot \varphi_1^2 + (Q_{S2} + L_{S2} + A_{S2}) \cdot (\varphi_2^2 - \varphi_1^2)] \quad (26)$$

Ако паразитните излъчвания се пренебрегнат:

$$E = K_S \cdot K_{SS} \cdot C_S / [(Q_{S1} + L_{S1} + A_{S1}) \cdot \varphi_1^2 + (Q_{S2} + L_{S2} + A_{S2}) \cdot (\varphi_2^2 - \varphi_1^2)] + \\ + K_{mB} \cdot A_b (C_{B1} \cdot B_1 + C_{B2} (B_2 + B_3)) + m_T (A_{T1} T_1 + A_{T2} T_2 + A_{T3} T_3) \quad (27)$$

$$V = V_0 \cdot E \quad (28)$$

Чрез усредняване на параметрите може да се получи опростен израз, удобен за практически изчисления:

$$V = V_0 \cdot B \cdot \varphi^2 \cdot T \cdot P \cdot C \quad (29)$$

Главните характеристики на спътникова телевизионна система са дадени в Appendices 30 на Radio Regulations.

Следните стойности се предлагат за резултатите в Таблица 1. Тези резултати са само един пример за приложение на описаните методи:

$$C_{B1} = 28; \quad C_{B2} = 15; \quad C_S = 25 \text{ dB};$$

$$K_S \cdot K_{SS} = 2.10^{15}; \quad F_B(B) = K_{mB} = 10;$$

$$L_{S1} = -177 \text{ dBW Hz}^{-1} \cdot \text{m}^{-2}; \quad L_{S2} = -180 \text{ dBW Hz}^{-1} \cdot \text{m}^{-2};$$

$A=0.1 \div 10$, в зависимост от условията на пазара.
 $A_{S1} = 1; \quad A_{S2} = 0.5;$
 V_0 се определя за:
 $\varphi = 1^\circ; \quad C=1 \text{ dB}; \quad P=1 \text{ W}.$
 $F_T(T)=1$, ако ресурсът се използва през цялото време.

Таблица 1.

Коефициенти	Единица	Стойност	dB
V_0	USD. Hz ⁻¹ .deg ⁻² . h ⁻¹ .W ⁻¹ .dB ⁻¹	10 ⁻⁹	
B	MHz	27	
φ	градуси	2	
T [месец]	часове	720	
P	W	60	
C	dB		28
V_1	USD/час	181	
V_2	USD/месец	130,637	

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По време на годишните икономически срещи в Давос се изнасят доклади в различни области на стопанството и технологиите. Такива са презентациите през 2007г. в областта на телекомуникациите и по-специално за стойността на радиочестотния спектър (РСЧ). Една от тях е „Радио спектърът е петрола на 21 век”² [3]. Другата е по-силна - „Дали радио спектърът е по-ценен от петрола?”³ [4]. В тези доклади радиочестотният спектър в целия свят се оценява с над 2000 милиарда долара.

Точната пазарна цена на РСЧ се определя от операторите. Предложените методи за оразмеряване и оценка могат да се използват за сравняване на различни спектрални ресурси и на различни съобщителни системи. Параметрите и условията, които се отнасят до обществения клиентски и професионален интерес зависят от ситуацията и стойностите им са променливи [5,6,7].

ЛИТЕРАТУРА

- [1]. ITU-R-SG-1, RWP-1B - Document 1/53. Definition of Spectrum use and efficiency of a Radio Sistem. Geneva, 1993.
- [2]. STUDY ON "EXPLOITING THE DIGITAL DIVIDEND" , A EUROPEAN APPROACH., SMART N° 2008/0016,2008.
- [3]. Radio Spectrum The Oil of the 21st Century, the pre-Davos summit- Seeking Alpha.mht. (Times-January 31, 2007)
- [4]. Is radio spectrum more valuable than oil? - WiMAX Day.mht
- [5]. B. Balabanov, Evaluation of the Spectrum Orbit Resource (IAF-95-M.1.06). The 46th international astronomical congress, Oslo, 1995.
- [6]. ITU-R SG-1, Doc. 1B/TEMP/22, Geneva, 1995.

² „Radio Spectrum The Oil of the 21st Century”

³ „Is radio spectrum more valuable than oil?”

[7]. B. Balabanov, EVALUATION OF THE SPECTRUM/ORBIT RESOURCE, ITU Spectrum management seminar, Sofia, 1996.